

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU

ŞİKAYET NO : 04.2013/1709

KARAR TARİHİ : 28/02/2014

RET KARARI

ŞİKAYETÇİ

: M.K.

ŞİKAYET EDİLEN İDARE

: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı
Ziyabey Cad. No:6 Balgat/ANKARA

ŞİKAYETİN KONUSU

: Süper emeklilik olarak bilinen sistemin kaldırılması

ŞİKAYET BAŞVURU TARİHİ

: 02/09/2013

I. USÛL

A. Şikâyet Başvuru süreci

1. Şikâyet başvurusu, Kurumumuza posta yolu ile gönderilen, 02/09/2013 tarih ve ... sayı ile kayıt altına alınan, gerçek kişiler için şikayet başvuru formu vasıtasıyla yapılmıştır. Şikayet başvurusunun karara bağlanması için 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 41/1-a maddesi ve İmza Yetkileri yönergesinin 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca, şikâyetin incelenmesine ve araştırmasına geçilmiş, 04.2013/1709 şikayet ve 179 karar numaralı Ret önerisiyle Kamu Başdenetçisine sunulmuştur.

B. Ön İnceleme Süreci

2. Şikâyet başvurusunun ön incelemesinde; şikayetçinin 25.04.2013 tarihli şikâyet başvurusunun diğer şartları taşıdığı ancak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca idari başvuruda bulunulmadığı ve idari başvuru yollarının tüketilmemiş olduğu görüldüğünden başvuru ve eklerinin yukarı paragrafta anılan Yönetmeliğin 20. maddesinin 2. fıkrasına göre Sosyal Güvenlik Başkanlığı'na gönderilmesine 13/06/2013 tarihinde karar verilmiştir. Gönderme kararı üzerine, idarece başvuruya 15/07/2013 tarihinde cevap verilmiş ve şikayetçi bu kez 29.08.2013 tarihli şikayet başvuru dilekçesiyle Kurumumuza başvurmuştur. Az önce bahsi geçen Yönetmeliğin "*şikâyet başvuru süresi*" başlıklı 13/1 maddesinde idareye yapılan başvuruya idare tarafından verilecek cevabın tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde Kuruma şikayet başvurusunda bulunulması düzenlenmiş ve şikayete konu işlemin şikayetçi hakkında uygulanmasına ilk kez idarece 1988 yılında başlanmış ise de;

şikayetçinin gönderme kararı üzerine Kurumumuza iletildiği 29.08.2013 tarihli şikayet başvurusunun idare hukuku ve idari yargının "süregelen etki" prensibi gereğince süresinde olduğu gözetilerek şikayetin inceleme ve araştırılmasına geçilmiştir.

II. OLAY VE OLGULAR

A. Şikayetçinin Konu Hakkındaki Açıklamaları ve İddiaları

3. Şikayetçi, 23/09/1987 tarihinde birinci derecenin dokuzuncu kademesinden 4.200.000 TL ödeyerek süper emekli olduğunu, bir süre sonra eşitlik ilkesine aykırılık nedeniyle aylığının kesildiğini ve tarafına normal emekli aylığı ödenmeye başlandığını, kendisinden önce memurların süper emeklilik hakkından faydalandığını ve ayrıca milletvekillerine iki yılda emekli olma imkanı sağlandığını, her iki uygulamanın da aynı mantıkla eşitlik ilkesine göre aykırı olması gerektiğini belirterek peşin ödemiş olduğu primlere göre tarafına birinci derecenin dokuzuncu kademesinden yeniden aylık bağlanmasını veya peşin ödemiş olduğu tutarın yasal faizi ile birlikte ödenmesini yada yapılan intibak düzenlemesinin değiştirilmesini talep etmiştir.

B. İdarenin Şikâyete İlişkin Açıklamaları

4. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'ndan 20/12/2013 tarih ve 8657 sayılı yazı ile gerekli bilgi ve belgeler talep edilmiş yazımıza istinaden Sıhhiye Sosyal Güvenlik Müdürlüğü'nün 17/01/2014 tarih ve 356057 sayılı yazısı ile tahsis dosyası gönderilmiş, Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce de 07/02/2014 tarih ve 2198504 sayılı yazıyla yazımıza cevap verilmiştir.

5. Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün bahse konu yazısında;

a) 01/01/2000 tarihinden önce yaşlılık aylığına hak kazanan sigortalılara bağlanacak aylığın; gösterge, katsayı ve aylık bağlama oranı (ABO) çarpılarak hesaplandığı, ilgili gösterge tablosundan kazanılan aylıkların hesabına esas aylık bağlama oranının % 60 olup, 5000 günden fazla ödenen prim gün sayılarının her 240 günü için 1 puan artırılarak, eksik her 240 gün için ise 1 puan eksiltilecek kadınlar için 50 erkekler için ise 55 yaşından fazla her tam yaş için 1 puan artırılarak tespit edildiği,

b) 3395 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 09/07/1987 tarihine kadar 1 inci derecenin 9 uncu kademesinden (1400 gösterge ile) malullük, yaşlılık ve ölüm aylığı bağlanmış olanlarla, aynı tarihe kadar aylık bağlanması için talepte bulunmuş olup işlemleri devam edenlerden müracaat tarihinde 1 inci derecenin 9 uncu kademesinden aylık almaya hak kazananlara bu Kanunun Geçici 5 inci maddesindeki şartlarla borçlanma yapmak suretiyle üst gösterge tablosundan aylık bağlanmasına imkan sağlandığı,

c) 31/07/1987-30/12/1987 tarihleri arasında borçlanma talebinde bulunanlar için ödenecek tutarın; 5000 gösterge, 70 katsayı, % 20 malullük-yaşlılık-ölüm (MYÖ) prim oranı ve 60 ay borçlanma tutarı üzerinden 4.200.000 TL olduğunu, 3395 sayılı Kanuna istinaden 87/11994 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile 09/07/1987 tarihinden geçerli olmak üzere taban göstergesi 700, tavan göstergesi 1400 olan gösterge tablosuna ilave olarak 300 ile başlayıp 5000 ile biten Geçici gösterge tablosu eklendiği,

d) Şikayetçinin 2147 sayılı Kanuna göre Almanya'da geçen çalışmalarını borçlandığı hizmetlerle birlikte toplam 6516 prim gününe sahip olduğunu, 5000 günden fazla ödenen her 240 gün için 1 puan eklenmek suretiyle alt tabanı % 60 olan ABO'nun % 66'ya yükseltildiğini, şikayetçinin aylık talebinde bulunduğu tarihte 37 yaşında bulunduğundan yaş şartından herhangi bir ABO artışı yapılmadığını, ilgilinin 09/07/1987 tarihli dilekçesine istinaden 01/08/1987 tarihinden geçerli olmak üzere 1400 gösterge, 70 katsayı ve % 66 ABO üzerinden tarafına 64680 TL yaşlılık aylığı bağlandığını ve tespit edilen Geçici gösterge tespit tablosunun 1. derece ve 5. kademesi (5000 göstergeye denk gelen) üzerinden şikayetçinin 4.200.000 TL borçlanıp ödemede bulunarak aylığının 01/10/1987 tarihinden itibaren 295.680 TL'ye yükselttiğini (1 inci derecenin 10 uncu kademesinden 6400 gösterge, 70 katsayı ve % 66 ABO ile) ayrıca aylığına 34.000 TL Sosyal Yardım Zammı (SYZ) ilave edildiği,

e) Anayasa Mahkemesi'nin 26/10/1988 tarih 1988/19 esas ve 1988/33 sayılı kararı ile, 506 sayılı Kanuna 3395 sayılı Kanunun 17 nci maddesiyle eklenen Geçici 5 inci maddesini iptal ettiğini, iptal kararıyla borçlanma yaparak süper emekliliğe hak kazananlar açısından yasal bir boşluk oluştuğunu, bu boşluğun iptal edilen Geçici 5 inci maddeye ilişkin kararın yürürlüğe gireceği 11/06/1989 tarihi beklenilmeden, 352 sayılı Kanun hükmünde kararname ve 3522 sayılı Kanun ile 506 sayılı Kanuna eklenen Geçici 71 ve Geçici 75 inci maddeler eklenmek suretiyle Geçici gösterge aylığına hak kazananların aylıklarının hesabında; 1988 tarihindeki gösterge tablosu, 100 katsayı değeri ve 53.000 TL SYZ ödenmesinin dikkate alınacağı hükmüyle doldurulduğu,

f) Buna göre; gösterge satın almadan önce ve gösterge satın aldıktan sonra aylık hesaplanarak 3522 sayılı Kanuna istinaden ilgiliye 01/07/1988-01/07/1990 döneminde her ay için 422.400 TL aylık ve 53.000 TL SYZ olmak üzere 475.400 TL aylık ödendiğini, 01/07/1990 tarihinden itibaren gösterge ile üst göstergeden hesaplanan aylık mukayese edilerek yüksek hesaplanan aylığın ödenmesi kuralına göre; gösterge tablosundan hesaplanan aylık (ve 225.000 TL SYZ olmak üzere 520.650 TL) üst gösterge tablosundan hesaplanan aylıktan (ve 53.000 TL SYZ ile toplamda 475.400 TL) yüksek olduğundan 520.650 TL aylık ödendiği,

g) Öte yandan 07/03/1991 tarih ve 3702 sayılı Kanunla eklenen Geçici 76 ncı madde ile kuruma borçlanma primi ödeyerek MYÖ sigortasından aylık alanlardan 4.200.000 TL ödemede bulunanlara 01/01/1991 tarihinden geçerli olmak üzere 330.000 TL telafi edici ödeme (TEÖ) yapılacağı hükmü ile ilgilinin aylığına söz konusu TEÖ' nün eklendiğini ve bu tutarın ilgili madde hükmüne göre her yıl, cari yılın bir önceki yıl memur maaş katsayısına oranı kadar arttırıldığı,

h) 06/05/1993 tarihli 3910 sayılı Kanuna göre 506 sayılı Kanunun Geçici 76 ncı maddesinde 01/01/1993 tarihinden geçerli olmak üzere yapılan değişiklik ile borçlanma primi ödemiş olup, tarafına buna göre aylık ödenmekte olanların aylıklarının 6400 gösterge üzerinden prim ödeme gün sayısı ve tahsis talebindeki yaşı dikkate alınarak Ek 35 inci maddeye göre yeniden tespit edilen ABO ve cari katsayı esas alınmak kaydıyla hesaplanacağı, aylıklar arasında fark olması halinde fark tutarı kadar TEÖ yapılacağı ve 6400 göstergeden aylık alanların göstergelerinden bir değişiklik yapılması durumunda bu değişiklikten doğan farkların TEÖ'ye yansıtılacağı hükmüne göre; 1969 gösterge, 740 katsayı ve % 66 ABO ile gösterge satın almadan önce ilgiliye 828.326 TL aylık hesaplandığı, gösterge satın aldıktan sonra ise 6400 gösterge, 740 katsayı ve %56,5 ABO ile 3.149.440 TL aylık hesaplandığı, aradaki 2.321.114 TL farkın ise TEÖ olarak ödendiği, SYZ de dikkate alınarak ilgilinin toplam aylık tutarının 4.124.440 TL olduğu,

i) 01/07/1999 tarihinden itibaren en son göstergenin 14925'e, katsayının ise 12000'e yükseltildiğini, söz konusu gösterge ve katsayıya göre ilgiliye gösterge satın almadan önceki aylığı olan 86.276.000 TL ile gösterge satın aldıktan sonraki aylığı olan 101.191.500 TL arasındaki fark kadar TEÖ yapılarak SYZ ile birlikte tarafına 105.881.500 TL aylık bağlandığı,

j) 506 sayılı Kanunda 4447 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile gelir ve aylık almakta olan sigortalılara uygulanan gösterge ve katsayı sisteminin kaldırılarak, 2000 yılı Ocak ayından itibaren Türkiye İstatistik Kurumu tarafından bir önceki ay için açıklanan en son temel yıllık Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) artış oranı kadar gelir ve aylıklarda artış yapılması sisteminin getirildiğini, 2004 Ocak döneminden itibaren de BKK ile açıklanan oranlar doğrultusunda gelir ve aylıklarda artışa gidildiği,

k) 01/03/2012 tarihli 6283 sayılı Kanun (intibak yasası) ile 5510 sayılı Kanuna eklenen Geçici 39 uncu madde uyarınca; (tahsis talep tarihi 2000 yılı Ocak ayından önce olup, 506 sayılı Kanunun mülga hükümleri uyarınca gösterge sistemine göre bağlanan MYÖ aylıkları ile bu tarihten önce malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken bu tarihten sonra ölen sigortalıların ölüm aylıklarının bu madde hükmüne göre yeniden hesaplanan cağı, buna göre adı geçene; 1999 yılı Aralık ayında: 14925 gösterge, 12000 katsayı ve % 56,5 ABO ile 101.19 TL (6 sıfır atılmıştır) aylık bağlandığı, söz konusu aylığın % 5,9 oranında artırılarak 2000 yılı Ocak ayına taşındığı, bu tutarın 7,13326594120697 katsayısı ile 2008 Ocağına getirildiği, bu şekilde hesaplanan aylığın, 2008 Ocak döneminden itibaren 2013 yılı Ocak dönemi dâhil olmak üzere bu döneme kadar 4/a kapsamında aylık alan şikayetçiye ödenmekte olan artış oranları ile 1.180,78 TL olarak hesaplandığı, bulunan tutarın 2012 Aralık ayında ödenen 999,85 TL den fazla olması nedeniyle 2013 yılı Ocak ayında 1.180,78 TL'nin dikkate alındığı ve yapılan artış oranları yansıtılmak kaydıyla 2014 Ocak ayında Ek ödeme hariç 1.320,67 TL olarak belirlendiğini, 3395 sayılı Kanuna göre borçlanma yapmamış olması durumunda şikayetçiye 1 inci derecenin dokuzuncu kademesinden 6283 sayılı Kanun ile yapılan intibak artışı dâhil 1.084.57 TL aylık bağlanmış olacağı, hususları ayrıntılı olarak açıklandıktan sonra 3395 sayılı Kanun ile kamuoyunda süper emeklilik olarak nitelenen emeklilik imkânından 60.000 kişinin faydalandığı ve hali hazırda 33.000 kişinin aylık almaya devam ettiği bildirilmiştir.

C. Olaylar

6. Sigortalının, 02/07/1962 yılında Ankara İli 1011 inci Ordu Ana Tamir Fabrikasında işçi olarak çalışmaya başladığı, burada belli bir süre çalıştıktan sonra Almanya'ya gittiği, 27/06/1973-31/07/1984 tarihlerinde Almanya'da geçirmiş olduğu sürelerini yurda kesin dönüş yapmak suretiyle 2147 sayılı Kanuna göre 132 ay üzerinden 1.660.032 TL ödeyerek borçlandığı, 21/02/1985 tarihinde borçlanma talebi kabul edilen ilgilinin, 09/07/1987 tarihinde Ankara İhtiyarlık Sigorta Müdürlüğüne yaşlılık sigortasından aylık bağlanması amacıyla tahsis talebinde bulunduğu, bu arada 3395 sayılı Kanunla aylık talebinde bulunmuş olup henüz tarafına aylık bağlanmayan gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık almaya hak kazananlara getirilen borçlanma hakkına istinaden 02/09/1987 tarihinde 4.200.000 TL peşin ödemek suretiyle 1 inci derecenin 5 inci kademesinden borçlanma talebinde bulunduğu, söz konusu talebin kabul edilerek 6516 prim günü üzerinden 6400 gösterge ve % 66 ABO ile tarafına 01/10/1987 tarihinden itibaren 295.680 TL aylık bağlandığı ancak Anayasa Mahkemesince verilen karara binaen söz konusu aylığının iptal edildiği, sonraki dönemlerde şikayetçinin ödemiş olduğu peşin prim tutarları dikkate alınarak aylığında telafi edici ödemelerle yükseltme yapıldığı anlaşılmıştır.

7. Bu durum üzerine şikâyetçi, 3 numaralı paragrafta anlatılan iddialarda bulunarak Kurumumuza ilk kez 24.05.2013 tarihli dilekçeyle başvurarak Tavsiye Kararı verilmesini talep etmiştir. 2 numaralı paragrafta bahsedildiği üzere şikayetçinin Kurumumuza başvurusundan önce idari başvuru yolları tamamlanmadığından 13.06.2013 tarihinde Kamu Denetçisince Gönderme Kararı verilmiştir.

8. Şikayetçinin başvurusunun "Gönderme Kararı" ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) iletildiği, Sıhhiye Sosyal Güvenlik Müdürlüğü tarafından şikayetçiye gönderilen 15/07/2013 tarihli yazıda

"5510 sayılı Kanunun Geçici 39 uncu maddesine göre hesaplanan intibak aylığına itiraza ilişkin, 3395 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna eklenen Geçici 5 inci madde ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, 506 sayılı Kanun ile 991 sayılı Kanun gereği, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık almakta olanlar ile aylık talebinde bulunmuş olup, henüz işlemleri tamamlanmamış olanlardan, gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık bağlanmaya hak kazananlara, yazılı taleplerine istinaden 3395 sayılı Kanunla eklenen "üst gösterge" tespit tablosundan aylık bağlanması hakkı verildiği, şikayetçinin 09/07/1987 tarihli talebine istinaden 1019 gün SSK, 3960 gün 2147 sayılı Kanuna göre borçlanma ve 1537 gün sandığa (Askeri Fabrikalar Tekait ve Muavenet Sandığı) tabi hizmeti olmak üzere toplamda 6516 gün üzerinden gerekli şartları yerine getirdiği 01/08/1987 tarihinden itibaren tarafına aylık bağlandığı, birinci derecenin dokuzuncu kademesinden aylık almakta iken 3395 sayılı Kanundan faydalanmak için 02/09/1987 tarihinde birinci derecenin beşinci kademesinden borçlanma talebinde bulunduğu, 28/09/1987 tarihinde 4.200.000 TL ödeyerek üst göstergeden 01/10/1987 tarihinden geçerli olmak üzere aylığının yükseltildiği, Ancak Anayasa Mahkemesinin 26/10/1988 tarih ve 1988/19 sayılı Kararı ile Geçici 5 inci maddenin Anayasaya aykırı olduğu ve iptali yönündeki kararı sonucu ödenen aylıklarda gerekli düzenlemenin yapıldığı, halen 14925 üst göstergeden 2013 Temmuz ayı itibariyle 1278,76 TL aylık ve 51,15 TL Eködeme olmak üzere tarafına 1329,91 TL ödeme yapıldığı ve aylığına intibak uygulanmış olduğu" açıklanmıştır.

9. Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce de 5 numaralı paragrafta anlatılan hususlara yer verilerek şikayetçinin iddialarına ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur.

10. 8 numaralı paragrafta değinilen yazı cevabı üzerine şikayetçi idari başvuru yolunu tamamlayarak bu kez 29.08.2013 tarihli şikayet dilekçesiyle aynı taleplerle Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

D. Kamu Denetçisi Abdullah Cengiz Makas'ın İnceleme ve Araştırma Bulguları

11. Kamu Denetçisi tarafından şikayet konusu işleme ilişkin bilgi ve belgeler ilgili idarelerden istenilmiş, şikayet konusu uyuşmazlığın çözümü için bilirkişi görüşüne başvurulmuş;

a) Şikâyetçinin tahsis dosyasındaki bilgiler ışığında, emekli aylığının; aylık bağlama oranları, hizmet dönemleri, aylık artış tutarları vb. hususlar dikkate alınarak yeniden hesaplanması ve ilgili Kurumca hesaplanan aylık tutarları ile karşılaştırılması,

b) Şikâyetçiye, ilgili dönemde yasa ile tesis edilen ve daha sonra Anayasa Mahkemesi Kararı ile bozulan ve kamuoyunda "süper emeklilik" olarak tabir edilen uygulama ile normal emeklilik uygulaması arasında yatırılan primler ve ödenen emekli aylıkları yönünden karşılaştırmalı hesap bilgisinin sunulması,

c) Şikâyetçinin, ödemiş olduğu primlerin yersiz ya da yanlış alınmış bir ödeme niteliğinde kabul edilip edilmeyeceği, yersiz ya da yanlış alınmış bir ödeme olarak kabul edilirse tarafına iade edilecek tutarlara ilişkin mevzuat hükümleri ışığında hesap bilgisinin yapılması ve,

d) Şikâyetçi tarafından söz konusu dönemde peşin ödenmiş olan primlere karşılık tarafına yapılmış olan telafi edici ödemelerin, gerçek anlamıyla telafi edici niteliğinin olup olmadığı hususlarında rapor düzenlemek üzere bilirkişi görevlendirilmiştir.

12. Yukarıdaki paragrafta istenilen tüm hususlara ilişkin açıklamaları içeren bilirkişi raporu 10/02/2014 tarihinde Kurumumuza sunulmuştur. Bilirkişi tarafından düzenlenen 10/02/2014 tarihli raporda özetle;

a) M.K'nın 1987 yılı Temmuz ayı yaşlılık aylığının, gösterge x katsayı x ABO, formülüne göre $1400 \times 70 \times \% 66 = 64.680$ TL olduğu, Kurum tarafından da, şikâyetçinin 1987 yılı Temmuz ayı yaşlılık aylığının 64.680 TL olarak hesaplandığı,

b) Şikâyetçinin 4.200.000 TL borçlanması sonucu kendisine 295,680 TL aylık bağlandığı, borçlanmasaydı alacağı rakamın 64.680 TL olacağı, bulunan borçlanma tutarı ile Kurum tarafından hesaplanan borçlanma miktarı birbiriyle aynı olduğu, şikâyetçinin daha ilk ayda yatırdığı primin 231.000 TL'lik kısmını geri aldığı,

c) Anayasa Mahkemesi tarafından, 506 sayılı Kanunun Geçici 5 inci maddesinin iptal edilmesine rağmen; 506 sayılı Kanuna eklenen Geçici 76 ıncı madde hükmü uyarınca, süper emekli olarak adlandırılan kişilere telafi edici ödemeler yapıldığı, dolayısıyla, süper emeklilerin almış oldukları toplam aylık tutarının, diğer emeklilere göre her zaman daha fazla olduğu, yeni düzenlemeyle, 6400 gösterge dikkate alınarak (1400 eski gösterge + 5000 Geçici gösterge tablosundan borçlanılan) yeni aylık bağlama oranları üzerinden hesaplanacak aylık ile ödenmekte olan aylıklar arasındaki farkın telafi edici ödeme olarak verildiği, böylelikle, hak sahibine, süper emeklilik maaşı ödenmiş olduğu,

d) Şikâyet konusu olayda, iptal edilen ya da çakışan bir çalışma bulunmadığı, daha fazla aylık almak için yapılan bir ödeme söz konusu olduğu, ödenen prim karşılığında, daha yüksek bir yaşlılık aylığı alındığı bu nedenle, sigortalı tarafından ödenen 4.200.000 TL tutarındaki primin, yanlış ve yersiz olarak alınan bir prim olmadığından da iade edilmesi mümkün görülmediği, sigortalının, ödemiş olduğu primin karşılığını, aylığındaki artışla geri aldığı,

e) 07/03/1991 tarih ve 3702 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle 506 sayılı Kanuna ilave edilen Geçici 76 ncı madde ile telafi edici ödeme getirildiğini, bu ödemenin aylığın bir unsurunu oluşturduğunu, yaşlılık aylığından ayrı düşünülmemesi gerektiğini, sadece süper emekli olarak adlandırılan hak sahiplerine ödendiğinden, alınan borçlanma primlerinin karşılığını oluşturduğu,

hususlarına değinilerek raporun gerekçe kısmında Kamuoyunda "süper emeklilik" olarak bilinen uygulamanın iptalinden sonra yapılan yasal düzenlemelerle hak sahiplerinin almakta oldukları aylıklarına "telafi edici ödeme" adı altında Ek tutarlar ilave edildiği, telafi edici ödemeye birlikte hak sahibine ödenen toplam yaşlılık aylığının, süper emekli olarak alması gereken aylığa denk geldiği, şikayetçinin ödemiş olduğu borçlanma primi karşılığında, 6400 gösterge rakamı üzerinden yaşlılık aylığı aldığı, kendisine hak ettiğinden daha düşük tutarda aylık ödenmediği, Geçici 75 ve 76 ncı maddeler ile mağduriyetine sebebiyet verilmediği, 2000 yılından itibaren gösterge sisteminin terkedildiği, mağduriyetinin yeni sistemde de söz konusu olmadığı açıklanmıştır.

III. HUKUKİ DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

A. İlgili Mevzuat

13. Konu ile ilgili olarak aşağıda sayılan mevzuat hükümleri incelenmiştir;

a) T.C. Anayasası,

b) 26/09/1978 Tarihli 2167 sayılı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Madde ve Fıkralarının Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun,

c) 20/06/1987 Tarihli 3395 sayılı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun,

d) 31/07/1987 Tarihli 87/11998 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı,

e) 03/08/1987 Tarihli 3395 sayılı Kanunun Tahsis İşlemlerine İlişkin Hükümlerine Göre Yapılacak

İşlemlerin Uygulanması Hakkında Genelge,

f) 23/12/1988 Tarihli 352 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi, 308 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin Geçici Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükümünde Kararname,

g) 16/02/1989 Tarihli 3522 sayılı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine; 308 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin Geçici Maddesinin Değiştirilmesine ve 352 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun,

h) 07/03/1991 Tarihli 3702 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa İki Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun,

i) 12/05/1993 Tarihli 3910 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,

B. Şikâyet Konusuna İlişkin Uygulamalar

14. Konuyla ilgili olarak;

- a) Anayasa Mahkemesinin 1988/19 Esas ve 1988/33 Karar Sayılı,
- b) Anayasa Mahkemesinin 1989/11 Esas ve 1989/48 Karar Sayılı,
- c) Anayasa Mahkemesinin 1990/5 Esas ve 1990/28 Karar Sayılı,
- d) Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 1995/8909 Esas ve 1995/11138 Karar Sayılı,
- e) Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 1995/10382 Esas ve 1995/11139 Karar Sayılı,
- f) Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 2001/5481 Esas ve 2002/604 Karar Sayılı kararları incelenmiştir.

C . Kamu Denetçisi Abdullah Cengiz Makas'ın Kamu Başdenetçisine Önerisi

15. Kamu Denetçisi tarafından mevzuat hükümleri, yargı kararları ve bilirkişi raporu değerlendirilerek; şikâyetçinin yapmış olduğu borçlanma sonucu tarafına bağlanan aylığı her ne kadar Anayasa Mahkemesinin ilgili kararı ile iptal edilse de yapılan yasal düzenlemeler ile şikâyetçinin ödediği tutarın fazlasıyla kendisine iade edildiği bu nedenle şikâyet başvurusu hakkında tesis edilen işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçeleriyle şikâyet başvurusunun Reddine ilişkin Öneri Kamu Başdenetçisine sunulmuştur.

D. Hukuka Uygunluk Yönünden Değerlendirme ve Gerekeç

16. Uzun vadeli sigorta kolları arasında yer alan yaşlılık sigortası; sigortalılara Kanunların belirtilen şartlar çerçevesinde belirli bir yaşa ulaştıktan sonra yaşlılık aylığı bağlanmasına ya da yaşlılık toptan ödemesi yapılmasına imkân veren prime dayalı ve zorunlu bir sigorta şeklinde tanımlanabilir.

17. Yaşlılık sigortasından sağlanan bir hak olan yaşlılık aylığı; yaşlılığın getirmiş olduğu iş yapma yeteneğindeki azalış nedeniyle bu süreçte yaşamlarını sürdürmeleri adına sigortalılara belirli bir gelir güvencesini sağlayan bir sigorta enstrümanıdır.

18. Yaşlılık aylığına hak kazanmak için prim ödeme gün sayısı, yaş şartı ve sigortalılık hizmet süresinin Kanunda belirtildiği şekliyle sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte söz konusu koşulların; ülkelerin demografik özellikleri, sosyo-ekonomik yapıları, ülkede hâkim olan iktisadi anlayış, yönetim biçimi vb. faktörlere bağlı olarak sıkça değişim gösterdiği

bilinmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin dinamik yapısı; gerek sistemin gerekse de yasal mevzuatın karmaşık bir hal almasına neden olmuştur.

19. 506 sayılı Kanunun tarihçesine bakıldığında sırasıyla "ortalama yıllık kazanç" ve sigortalının gelir düzeyine göre belirlenen "göstergeye" göre aylık bağlama sistemlerinin zaman içerisinde uygulandığı görülmektedir. 506 sayılı Kanunda aylık bağlama sistemindeki ilk köklü değişiklik 29/06/1978 tarih ve 2167 sayılı Kanunla yapılarak aylık hesaplamalarında ortalama yıllık kazanç sisteminden gösterge sistemine geçilmiştir ve aylık bağlama sistemi; "Gösterge x Katsayı x Aylık Bağlama Oranı" şeklinde formüle edilmiştir.

20. 20/06/1987 Tarihinde 3395 sayılı Kanunla gerçekleştirilen düzenlemeyle; "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 991 sayılı Kanuna göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık almakta olanlar ile aylık talebinde bulunmuş olup, henüz işlemleri tamamlanmamış olanlardan gösterge tablosunun en üst göstergesinden aylık bağlanmaya hak kazananların Bakanlar Kurulunca tespit edilecek Geçici gösterge tablosundaki derece ve kademelerden hangisi üzerinden borçlanarak prim ödeyeceklerini tespit ederek altı ay içinde kuruma yazılı olarak bildirmek, müracaat tarihini takip eden ay başından başlamak üzere her ay için 30 gün itibarıyla ve 1 inci bende göre seçeceği derece ve kademenin karşılığı göstergenin, aynı tarihte yürürlükte olan katsayı ile çarpımına göre bulunacak borçlanmaya esas matrah üzerinden % 20 oranında prim ödemek" şartı ile borçlanabilecekleri ifade edilmiş ve kendilerine 09/07/1987 tarihinden geçerli olmak üzere 87/19994 sayılı BKK ile mevcut gösterge tablosuna eklenen üst gösterge tablolarından borçlanmak suretiyle aylıklarını yükseltme imkanı sağlanmıştır.

21. Yargıtay 10 uncu Hukuk Dairesi; "En üst göstergenin altındaki derece ve kademelerden aylık alanların durumlarına uygun bir borçlanma hakkından yoksun bırakılmalarının eşitliğe aykırı olduğu, sigortalılardan bir bölümünün borçlanma yoluyla belirgin derecede yüksek, yaşlılık, malullük ve ölüm aylığına kavuşturulurken, diğer kesiminin, bu haklardan yoksun bırakılmasının, toplumun huzurunu bozacağı ve milli dayanışmayı engelleyerek adalet anlayışını zedeleyeceği bu nedenle, bir hukuk devletinde bu tür yasaların kabulünün, hukuk devleti ilkesine ve böylece Anayasa'nın 2 nci maddesine de ters düşeceği, sosyal güvenlik kuruluşlarından T.C. Emekli Sandığı'nda, süper emeklilik uygulaması olmadığı, bu uygulamanın kurumlar arasında da eşitsizlik ve farklılık yaratacağı, kurum kaynaklarını tüketen, ona haksız külfetler yükleyen, sosyal güvenliğini sağlamakta yetersiz duruma düşüren böyle bir borçlanma sisteminin, Anayasa'nın 60 ve 65 inci maddelerine açıkça aykırı olduğu" gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine 3395 sayılı yasanın Geçici 5 inci maddesinin iptali için başvurmuştur.

22. Anayasa Mahkemesi 26/10/1988 tarih 1988/19 esas ve 1988/33 sayılı kararı ile 3395 sayılı Kanunun Geçici 5 inci maddesinin; "malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarının hak benzerliği ve bu hakların içiçeliği karşısında her biri için yapılacak farklı düzenlemelerin eşitsizlik ve haksızlık yaratacağı, aynı sosyal güvenlik kurumu içerisinde yer alarak bütünleşmiş, kaynaşmış ve aynı amaçlar için riziko ortaklığına girmiş sigortalılardan derecesi ne olursa olsun, bir grubun, diğerlerinden ayrılarak kendilerine "özel" denilebilecek bir güvenliğin sağlanması ve yine temelde birbirinden çok farklı olmayan yakın derece ve göstergede bulunanlar için çok farklı boyutlarda sosyal güvence öngörülerek kurumun kaynaklarının dengesiz bir biçimde tahsisinin, sosyal güvenliğin dayandığı ilkelerle bağdaşamayacağı, sosyal güvenlik amaçlarının; sosyal riskler nedeniyle karşılaşılan zararı sosyal sigorta yoluyla sistemin

öngördüğü esaslara göre asgari ölçüde sağlamak olduğundan bu yolla kaybedilen değer karşılanmasının beklenemeyeceği, böyle bir borçlanmanın sosyal sigortalar hukuku sistemimizde hizmetlerin borçlandırılması olarak adlandırılan sistemden tamamen farklı ve borçlanmanın temel ilkelerine ters düşen bir durum yarattığı, borçlanma hakkının dengeli ve makul ölçülerde diğer göstergelerde bulunanlara da tanınmaması nedeniyle" Anayasanın 2, 10 ve 60 ncı maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiştir.

23. Anayasa mahkemesinin 3395 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna eklenen Geçici 5 inci maddeyi iptal etmesi üzerine, 16/02/1989 Tarihinde 3522 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna eklenen Geçici 75 inci madde ile; "Geçici 70 inci madde (3395 md 17 ile Geçici 5inci madde numarası teselsül ettirilmiştir) uyarınca, Geçici gösterge aylığına hak kazananların, malullük, yaşlılık ve ölüm aylıklarının Aralık 1988 tarihindeki gösterge tabloları ile memur aylıklarına uygulanan 100 katsayıya ve 53 000 lira olarak tespit edilmiş sosyal yardım zammına göre hesaplanacak tutarları üzerinden aşağıda belirtilen esaslar dâhilinde ödenmesine devam olunacağı, bu aylıklarda; katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammındaki değişiklikler nedeniyle herhangi bir artış yapılmayacağı, bu madde kapsamındaki aylıklıların, Geçici 70 inci maddeye göre borçlanma hakkından yararlanmamış olsalardı, almaya hak kazanacakları (sosyal yardım zammı dâhil) aylık tutarları, kendilerine ödenmekte olan (sosyal yardım zammı dâhil) aylık tutarlarını geçeceği tarihten itibaren, bu ödemeler yerine; cari katsayı, gösterge tablosu ve sosyal yardım zammı esas alınmak suretiyle hesaplanacak aylık tutarları üzerinden ödeme yapılacağı" hükmü getirilerek aylık hesaplaması yeniden düzenlenmiştir.

24. 3522 sayılı Kanunun 2 ve 5 inci maddelerinin Anayasa'nın 2, 5, 10, 13, 60, 121, 122 ve 153 üncü maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptal davası açılmış, Anayasa Mahkemesi E:1989/11 K: 1989/48 sayılı kararıyla söz konusu yasal düzenlemelerin Anayasa'ya aykırı olmadığını gerekçeleriyle belirterek iptal istemini reddetmiştir. Ayrıca, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi; 3395 sayılı Kanunun, 4 üncü Maddesinin, 14 üncü maddesiyle değiştirilen 506 sayılı Yasa'nın Ek 1 inci maddesinin ikinci fıkrasıyla, Ek 2 inci ve Ek 3 üncü maddelerinin; 16 ncı maddesiyle 506 sayılı Yasaya eklenen Ek 2 ve Ek 3 üncü maddelerinin ve 17 nci maddesiyle yine aynı Yasa'ya eklenen Geçici 4 üncü maddenin Anayasa'nın 2, 10, 60 ve 65 inci maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuş, Anayasa Mahkemesi; E:1990/5 K: 1990/28 sayılı kararıyla ilgili düzenlemelerin Anayasaya aykırı olmadığı gerekçesiyle istemin iptalini reddetmiştir.

25. 07/03/1991 Tarihinde getirilen 3702 sayılı Kanunla, 506 sayılı Kanuna eklenen Geçici 76 ncı madde ile; "Geçici 70 inci madde uyarınca kuruma borçlanma primi ödeyerek malullük, yaşlılık veya ölüm sigortasından aylık almakta olanlardan, 4.200.000 TL borçlanma primi ödeyenlere malullük, yaşlılık ve ölüm aylığı aldıkları sürece ve aylıklarla birlikte 330.000 TL telafi edici ödeme yapılacağı" vurgulanmış, aynı maddenin devamında "telafi edici ödemenin bu Kanuna göre ödenmekte olan gelir ve aylıklara uygulanan katsayıdaki artış oranında artırılacağı" belirtilmiştir.

26. Öte yandan aynı Kanuna eklenen Geçici 77 nci madde ile; "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde kuruma yazılı olarak başvuruların, Geçici 70 inci madde uyarınca kuruma ödedikleri borçlanma prim tutarının tamamının kendilerine iade edileceği ve primleri iade edilenler hakkında Geçici 76 ncı madde hükmünün uygulanmayacağı" ayrıca ifade edilmiştir.

27. 506 sayılı Kanunun Geçici 76 ncı maddesi; 12/05/1993 Tarih ve 3910 sayılı Kanunla yeniden düzenlenerek; "Anayasa Mahkemesince iptal edilen Geçici 70 inci madde uyarınca Kuruma 4.200.000 TL. veya 5.040.000 TL borçlanma primi ödemiş olup malullük, yaşlılık ve ölüm sigortasından aylık almakta olanlara, ödenmekte olan aylıkları ile; (6400) gösterge üzerinden, sigortalının prim ödeme gün sayısı ve tahsis talep veya ölüm tarihindeki yaşı dikkate alınarak Ek 35 inci maddeye göre yeniden tespit edilecek aylık bağlama oranları ve cari katsayı esas alınmak suretiyle hesaplanacak malullük, yaşlılık ve ölüm aylıkları arasındaki fark tutarında telâfi edici ödeme yapılacağı, ancak, (6400) göstergeden maaş alanların göstergelerinde bir değişiklik yapılması halinde bu değişikliklerden doğan farkın telâfi edici ödemeye aynen yansıtılacağı" belirtilmiştir.

28. 3910 sayılı Kanunla üst göstergeden bağlanan malullük aylığı oranını düşürmesi nedeniyle ilgili Kanun hükmünün iptali amacıyla mahkemeye dava açan davacının, isteminin ilgili mahkeme tarafından kabul edilmesi sonucu, ilgili Kurum tarafından Yargıtay 10. Hukuk Dairesine temyize gidilmiş, ilgili daire söz konusu istemi; "506 sayılı Kanunun Ek 35 inci maddesine göre yeniden tespit edilecek aylık bağlama oranları ve cari katsayı esas alınmak suretiyle hesaplanacak malullük, yaşlılık ve ölüm aylıkları arasındaki fark tutarında telafi edici ödeme yapılacağına hükme bağlandığını bu duruma göre, öngörülen sistemde, iki farklı aylığın esas alındığı ve bunlar arasındaki farkın telafi edildiği, hem yeni özel sistemin lehte hükümlerini hem de eski sistemin kendi anlayışı içerisinde avantajlı gibi görünen esaslarını uygulamanın sisteme ters düşeceği ve bu nedenle kabul edilemeyeceği" gerekçesiyle E:1995/8909 ve K: 1995/11138 sayılı Kararıyla kabul ederek mahkeme hükmünün bozulması yönünde karar tesis etmiştir.

29. 506 sayılı Kanunun Ek 35 inci maddesi sonucu yeniden tespit edilen aylık bağlama oranları ve cari katsayıya göre aylık bağlama oranının, % 46,5'e düşürülmesine ilişkin davalı Kurum işleminin iptali ile maaş bağlama oranının % 71 olması yönünde mahkemeye başvuran davacının 3395 sayılı Kanuna göre emeklilik isteminin ilgili mahkeme tarafından kabul edilmesi sonucu, ilgili Kurum tarafından temyiz talebinde bulunulan Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, söz konusu talebi; "yeni özel sistemde, yeni esaslar öngörüldüğünden ve bu hükümlerde belirtilen aylıkları alanlar yönünden eski aylıklara göre kıyaslanmayacak farklılıklar getirildiğinden artık hem yeni özel sistemin lehte hükümlerini hem de eski sistemin kendi anlayışı içerisinde avantajlı gibi görünen esaslarını uygulamanın sisteme ters düşeceği ve kabul edilemeyeceği, bu duruma göre, aylık bağlama oranı dâhil yeni yasanın öngördüğü biçimde aylıkların bulunup ve eski sistemin öngördüğü aylıklar da aynen esas alınarak aradaki farkın telafi edici ödeme olarak ödeneceğinden" hareketle davalı Kurum'un temyiz itirazını kabul ederek mahkeme hükmünün bozulması yönünde karar vermiştir.

30. 506 sayılı Kanunda 08/09/1999 Tarihli 4447 sayılı yasa yapılan değişiklikle; Sigortalının bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar prim ödeme sürelerine ait aylığının, sigortalının aylık talep tarihine kadarki toplam prim ödeme gün sayısı üzerinden, bu Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki hükümlere göre hesaplanacak aylığının sigortalının bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar ki prim ödeme gün sayısı ile orantılı bölümünün, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren aylık başlangıç tarihine kadar geçen takvim yılları için, her yılın Aralık ayına göre Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan en son temel yıllık kentsel yerler tüketici fiyatları indeksindeki (TÜFE) artış oranı ve gayrisafi yurt içi hâsıla sabit fiyatlarla gelişme hızı kadar ayrı ayrı artırılarak hesaplanacağı"

ifade edilerek aylıkların artışında gösterge sistemi TÜFE ve gelişme hızının dikkate alınacağı belirtilmiştir.

31. 3395 sayılı kanunda kapsamında emekli olmak için borçlanılan tutara ilişkin; "504.764.820 TL alacağın Kurumdan tahsiline karar verilmesi" yönünde mahkemece davacı lehine verilen kararın temyizi istemiyle Yargıtay 21. Hukuk Dairesine götürülen davada ilgili Dairenin; Anayasa Mahkemesi'nce süper emeklilik sisteminin iptal edilmesi ile 3910 sayılı Yasa'nın 2 nci maddesi ile daha önce anılan sistemden faydalanan sigortalılar lehine yeni bir düzenlemeye gidilmiş olduğu ve getirilen bu düzenleme ile sigortalıların yaşlılık aylıklarına ilave olarak 506 sayılı Yasa'nın 35 inci maddesi uyarınca tespit edilecek aylık bağlama oranları ve cari katsayı esas alınmak ve ödenen borçlanma miktarı ile orantılı olmak üzere telafi edici ödeme olanağının sağlandığı, bu nedenle, temyiz eden Kurumun itirazının kabul edilmesi ve mahkeme hükmünün bozulması" yönünde karar verdiği görülmüştür.

32. Emeklilik sisteminde yasalarla getirilen bir takım düzenlemelerin sistemin işleyişi açısından pek de sağlıklı sonuçlar doğurmadığı bilinen bir gerçektir. Nitekim, 3395 sayılı Kanunla üst göstergede borçlanma imkânı sağlanması, daha önce (1400/700) 2 kat olan gösterge tablolarının taban/tavan oranının (6400/1700) bir anda 3,76 ya yükselmesine yol açmıştır. Öte yandan bu durum, en düşük gösterge ile en yüksek gösterge arasında (6400/700) 9,1 katlık bir farkın oluşmasına da neden olmuştur.

33. Buldukları üst göstergeden aylık alacak iken ilgili Kanun hükmü ile geçici üst göstergeden aylık bağlananların aylıklarında gösterge değerlerine bağlı olarak ciddi artışlar yaşanmıştır.

34. Somut olayda, şikayetçiye borçlanma yapmadan önce 64.680 TL'si aylık ve 34.000 TL'si SYZ'si olmak üzere toplamda TL 98.680 TL aylık hesaplandığı, 3395 sayılı Kanun ile borçlanması sonucu bu tutarın 3,34 kat artış ile 34.000 TL SYZ dâhil 329.680 TL'ye yükseldiği, hesaplama SYZ'ler dahil edilmediğinde aylıklar arasındaki oranın 4,5 katı geçtiği görülmüştür.

35. Aylıklar arasında meydana gelen bu farklılaşmanın sosyal adaleti zedeleyeceği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine yapılan iptal başvurusunu ilgili mahkeme kabul ederek yasanın iptaline karar vermiştir. Verilen kararın ardından borçlanma yapan kişilerin mağdur edilmemesi amacıyla Kurum tarafından 3522 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna eklenen Geçici 75 inci madde ile; "geçici 70 inci maddeye göre borçlanma hakkından yararlanmamış olsalardı, almaya hak kazanacakları (sosyal yardım zammı dâhil) aylık tutarları, kendilerine ödenmekte olan (sosyal yardım zammı dahil) aylık tutarlarını geçeceği tarihten itibaren, bu ödemeler yerine; cari katsayı: gösterge tablosu ve sosyal yardım zammı esas alınmak suretiyle hesaplanacak aylık tutarları üzerinden ödeme yapılır" denilerek mevcut durumda yüksek aylık almaya devam etmelerine imkan sağlanmıştır.

36. 3395 sayılı Kanunun iptali edilmesi nedeniyle normalde SYZ hariç 92.400 TL aylık bağlanacak iken, 3522 sayılı Kanunla 422.400 TL aylık bağlanmıştır. Böylece Geçici 75 inci madde hükmü ile emekli aylıkları, 1988 Aralık ayı gösterge tablosu (1400), 100 katsayı rakamı ve 53.000 TL SYZ şeklinde yeniden belirlenmiş, 3395 sayılı Kanun öncesindeki aylıklar, yeni aylıklarını geçinceye kadar; emekli aylıkları dondurulmuştur. Şikayetçiye ilgili Kanun

hükmüne göre, 01/07/1988-01/07/1990 döneminde her ay için SYZ hariç 422.4000 TL aylık ödenmiştir. 01/07/1990 yılından itibaren gösterge tablosundan bağlanan aylık daha yüksek olduğundan gösterge aylığı bağlanmaya başlanmıştır.

37. 07/03/1991 Tarihinde kabul edilen 3702 sayılı Kanun ile borçlanma yapma suretiyle üst gösterge tablosundan emekli olanlardan "4.200.000 TL borçlanma primi ödeyenlere malullük, yaşlılık ve ölüm aylığı aldıkları sürece ve aylıkları ile birlikte 330 000.TL ödeneceği" hükmü getirilerek 3395 sayılı Kanun kapsamında borçlanma yapan emeklilerin mağduriyeti konusunda yasal düzenleme yapılmıştır. Şikâyetçinin aylığına bu madde hükmü ile 330.000 TL artış yapılmıştır.

38. Bu arada Geçici 70 nci madde kapsamında borçlanana 3702 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanuna eklenen madde ile "bir ay içinde başvurmaları halinde kuruma ödedikleri borçlanma prim tutarının tamamının kendilerine iade edileceğinin" ifade edildiği fakat şikâyetçinin bu konuda herhangi bir başvuru yapmadığı anlaşılmıştır.

39. Telafi edici ödemeyi düzenleyen geçici 76 ncı maddenin (a) ve (b) bentleri, 01/01/1993 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, 3910 sayılı Kanunun 2 inci maddesiyle değiştirilerek, "Anayasa Mahkemesince iptal edilen Geçici 70 inci madde uyarınca Kuruma 4.200.000 TL veya 5.040.000 TL borçlanma primi ödemiş olup malullük, yaşlılık ve ölüm sigortasından aylık almakta olanlara ödenmekte olan aylıkları ile; (6400) gösterge üzerinden, sigortalının prim ödeme gün sayısı ve tahsis talep veya ölüm tarihindeki yaşı dikkate alınarak ek 35 inci maddeye göre yeniden tespit edilecek aylık bağlama oranları ve cari katsayı esas alınmak suretiyle hesaplanacak malullük, yaşlılık ve ölüm aylıkları arasındaki fark tutarında telâfi edici ödeme yapılır. Ancak, (6400) göstergeden maaş alanların göstergelerinde bir değişiklik yapılması halinde bu değişikliklerden doğan fark telâfi edici ödemeye aynen yansıtılır" hükmü gereği şikâyetçinin yaşlılık aylığına yeniden TEÖ uygulanmıştır.

40. Buna göre; şikâyetçiye yeni aylık bağlama oranları üzerinden hesaplanacak aylığı ile ödenmekte olan aylığı arasındaki fark tutarı telafi edici ödeme olarak verilerek 3395 sayılı Kanuna bağlanan emekli aylığının ödenmesine devam edilmiştir.

41. Şikâyetçinin 2000 yılından sonra alacağı aylığı, 4447 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile bir önceki ay için açıklanan TÜFE artış oranı kadar arttırılarak hesaplanmaya başlanmıştır.

42. Şikâyetçiye 2000 yılı Ocak ayından itibaren yapılan artışlar ve 6283 sayılı Kanun ile yapılan intibak düzeltilmesi sonrası 2012 Aralık ayında 999,85 TL ödenecek tutarın yapılan intibak artışı ile birlikte 1.180,70 TL yükseltildiği, hesaplanan yeni aylığa 2013 yılı Ocak-Temmuz ve 2014 yılı Ocak artış oranları eklenerek 2014 Ocak ayı itibariyle toplamda 1.373,50 TL aylık ödendiği, hesaplanan aylığın borçlanma yapmadan önceki intibak uygulanmış aylığa göre % 22 daha yüksek olduğu görülmüştür.

43. Şikâyetçinin 1987 yılında ödediği 4.200.000 TL'nin, SGK tarafından süper emekli olduğu tarihten itibaren tarafına ödenen aylık farkları üzerinden peşin değeri hesaplandığında 01/02/1991 tarihi itibariyle borçlandığı tutarın kendisine TÜFE oranları üzerinden hesaplama sonucu ödenmiş olduğu, yatırım mantığıyla hareket edildiğinde kendisine bu tarihten sonra artık

süper emekli aylığı üzerinden ödeme yapılmaması gerektiği buna karşın ilgili aydan itibaren de aylık farkının ödenmeye devam edildiği anlaşılmıştır.

44. Sosyal sigorta sistemi; devlet tarafından, sigortalılardan, maruz kalabilecekleri sosyal risklerin karşılığı olarak prim adıyla tahsil edilen parafiskal gelirlere dayanmaktadır. Bu sistem özü itibariyle kamu menfaatini temsil etmekte olup, zorunlu ve belli yasalara dayalı olarak devlet eliyle işletilmektedir.

45. Anayasamızın 60 ıncı maddesinde; herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu belirtilmiş, 65 inci maddesinde ise devletin, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceği ifade edilmiştir.

46. Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi; kurulduğu dönemlerde aktif sigortalı sayısının fazlalığı ve ilk yıllarda emekliye sevklerin düşük olması sorun oluşturmamakla birlikte ilerleyen yıllarda pasif sigortalıların artması, devlet tarafından yapılan sosyal harcamalardaki artış, emeklilik sisteminin siyasal bir araç haline dönüşmesi, ülkenin demografi yapısındaki değişime bağlı olarak yaşam sürelerinin uzaması, kayıtdışı istihdam, prim tahsilat oranlarının yetersizliği, vb. nedenlerle zamanla önü alınamaz bir kara delik haline gelmiş, ülkenin bütçesinde ciddi bir baskı unsuru olmuştur.

47. Sosyal güvenlik açıklarının finanse edilmesi amacıyla yapılan çeşitli yasal düzenlemelerden biri de 3395 sayılı Yasa ile getirilen ve halk diliyle "süper emeklilik" olarak ifade edilen borçlanma uygulamasıdır. Bu uygulama esas itibariyle söz konusu dönemde finansal konjonktür gereği tesis edilmiş bir uygulamadır. Süper emeklilik uygulaması ile ilgili dönemde 60.000 civarı sigortalının borçlanarak üst göstergeden emekli olduğu ve taraflarına mevcut emekli aylıklarının 3-4 katı tutarında aylık bağlandığı bilinmektedir. Getirilen bu düzenleme her ne kadar sosyal güvenliğe taze bir kaynak olarak giriş yapsa da karşılığında bağlanan aylıklardaki orantısızlığın gerek sosyal adalet gerekse de sosyal güvenlik sisteminin istikrarlı işleyişi adına risk unsuru olması, ilgili hükmün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi sonucunu doğurmuştur. Anayasa Mahkemesinin 3395 sayılı Kanununun Geçici 5 inci maddesini iptal etmesi sonucu, borçlanma yoluyla para yatıran sigortalıların mağduriyeti gündeme gelmiş, mahkeme kararı ile doğan yasal boşluk yapılan telafi edici ödemelerle korunmaya çalışılmıştır.

48 Şikâyetçinin 1987 yılında yapmış olduğu borçlanma karşılığında, tarafına 6400 gösterge (1400+5000) rakamı üzerinden 1987 yılı Ağustos ayından itibaren yaşlılık aylığı bağlandığı, borçlanmaya ilişkin yasanın emekli aylıklarında doğurmuş olduğu orantısız farklar nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği, bununla birlikte süper emeklilikten doğan aylık farklarının yapılan yasal düzenlemelerle ilgiliye ödendiği görülmüştür.

49. Bununla birlikte, 01/07/1990 tarihinden geçerli olmak üzere sosyal sigorta sisteminin aylık bağlama oranlarında yapılan değişikliklerin üst göstergeden aylık alanların mağdur duruma düşmesine yol açtığı iddiasına yönelik ilgiliye almakta olduğu aylığına "telafi edici ödeme" adı altında ek tutarların ilave edildiği, telafi edici ödemenin, süper emeklilik kapsamındaki hak sahiplerine verilip tüm hak sahiplerine yönelik yapılan sosyal bir ödeme olmadığı ve şikâyetçinin almış olduğu yaşlılık aylığının bir bileşeni olduğu anlaşılmıştır.

50. Yukarıda açıklanan tüm bu nedenlerle; süper emeklilik uygulamasının kaldırılmasından dolayı şikayetçinin herhangi bir hak kaybının olmadığı, yapılan yasal düzenlemeler ile şikayetçiye ödenen aylığının süper emekli olmuş gibi ek ödemelerle kendisine ödendiği, şikayetçinin 26 numaralı paragrafta belirtilen kanun hükmü gereği borçlandığı primi bir ay içinde isteyebilme hakkına sahipken böyle bir talepte bulunmadan kendisine yapılan ek ödemeleri aldığı anlaşıldığından şikâyet başvurusu hakkında tesis edilen işlemlerin hukuka ve hakkaniyete uygun olması sebebiyle şikayet başvurusunun reddi yönünde karar vermek gerekmiştir.

IV. HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

A. Dava Açma Süresinin Yeniden Başlaması

51. 14/6/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, durmuş olan dava açma süresi gerekçeli ret kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

B. Yargı Yolu

52. 2709 sayılı 1982 Anayasasının "Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması" başlıklı 40 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." hükmü yer almakta olup, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ilgili idarenin işlemine karşı dava açma süresinden arta kalan süre içinde İş Mahkemesine yargı yolu açıktır.

V. KARAR

Açıklanan gerekçelerle; şikâyetin **REDDİNE**,

Kararın şikayetçiye ve Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'na tebliğine,

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi'nce karar verildi.

M.Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başdenetçisi